

СИЛАБУС
освітньої компоненти
«Поствоєнна реабілітація сім'ї»
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма: «Поствоєнна соціально-психологічна реабілітація».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Викладач	Тургенєва Анастасія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/turgeneva/
Контактний телефон	
Е-mail викладача	turgeneva.an@gmail.com
Графік консультацій	П'ятниця: 13.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	10	12	68	екзамен
заочна		6	8	76	

Семестр: II семестр (денна, заочна форми).

Мова навчання: українська.

Ключові слова: сім'я, діти, реабілітація, соціальні послуги, травматичний досвід, соціальна підтримка, військові, інтеграція, ЦСР 3 "Добре здоров'я і благополуччя», ЦСР 5 «Гендерна рівність», ЦСР 10 "Скорочення нерівності", ЦСР 11 "Стійкі міста та громади".

Мета курсу: формування у здобувачів вищої освіти знань та практичних навичок щодо методів і підходів до соціально-психологічної реабілітації сімей, що постраждали від війни, відновлення психологічного благополуччя, соціальної інтеграції та забезпечення стійкості сімей у постконфліктний період.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК-9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність працювати в команді.

ЗК-11 Цінунання та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК-12 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-2. Здатність до виявлення соціально значимих та психологічних проблем, а також факторів досягнення соціального та психологічного благополуччя різних груп населення, що постраждали від війни, для підвищення стійкості та постравамачного зростання на різних рівнях.

СК-3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації, в тому числі на етапі раннього втручання.

СК-4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації.

СК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

СК-6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК-8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

СК-9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК-11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

СК-12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

СК-14. Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

СК-15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проєктів і технологій соціально-психологічної реабілітації та захисту різних категорій осіб, соціальних груп та громад, які постраждали від війни.

СК-17. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультативну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК-18. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології та соціальної роботи.

СК-19. Здатність розпізнавати наслідки післявоєнної травми в різних контекстах, розробляти стратегії соціально-психологічної реабілітації та надавати відповідні послуги та підтримку для різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни з метою відновлення психічного здоров'я, соціального благополуччя та соціальної інтеграції.

Результати навчання:

ПРН-2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПРН-4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук, зокрема технологій та моделей соціально-психологічної реабілітації різних категорій осіб, груп та громад.

ПРН-8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПРН-9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи та психології, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПРН-10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації, планувати раннє втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПРН-11. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу.

ПРН-12. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

ПРН-17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

ПРН-22. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми з соціально-психологічної реабілітації для різних категорій осіб, груп та громад, а також впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН-24. Розпізнавати наслідки післявоєнної травми в різних контекстах, розробляти стратегії соціально-психологічної реабілітації та надавати відповідні послуги та підтримку для різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни з метою відновлення психічного здоров'я, соціального благополуччя та соціальної інтеграції.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні основи організації реабілітаційної діяльності з сім'ями.

Мета і завдання соціально-психологічної реабілітації сімей. Значення соціально-психологічної реабілітації сімей в контексті сталого розвитку. Зміст, функції, принципи соціально-психологічної реабілітації сімей. Механізми та етапи соціально-психологічної реабілітації сімей. Основні умови організації соціальної реабілітації сімей. Основні групи сімей, що потребують реабілітації. Створення реабілітаційного середовища для надання допомоги сім'ям. Види соціально-психологічної реабілітації сімей. Особливості впровадження програм поствоєнної реабілітації з урахуванням гендерних відмінностей в потребах і досвіді жінок і чоловіків, які пережили війну.

Тема 2. Соціально-психологічна реабілітація сімей військових.

Соціально-психологічна реабілітація сімей загиблих військовослужбовців. Характеристика соціально-психологічної реабілітації під час горювання. Основні ризики щодо роботи з сім'ями, які пережили втрату. Форми та методи роботи з сім'єю, яка стала неблагополучною внаслідок втрати. Робота з родичами військових, які вважаються зниклими безвісти. Етика та конфіденційність у роботі з сім'ями військових. Соціально-психологічна допомога родинам військових, які повернулися з полону. Специфіка психологічної адаптації учасника бойових дій до родинного життя. Соціально-психологічна допомога дружинам ветеранів війни. Емоційне відновлення та стратегії подолання стресу у членів сімей ветеранів. Інтеграція та підтримка сімей ветеранів у місцевих громадах: кращі практики.

Тема 3. Соціально-психологічна реабілітація сімей із числа внутрішньо переміщених осіб.

Специфіка потреб сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Характеристика соціально-психологічної реабілітації сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Допомога в адаптації та розвитку навичок подолання кризової ситуації у сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Робота з втратою при соціальній адаптації сімей із числа внутрішньо переміщених осіб. Підходи до психосоціальної реабілітації сімей із числа внутрішньо переміщених осіб.

Тема 4. Соціально-психологічна реабілітація сімей цивільних громадян, що постраждали від війни.

Практика оцінки потреб дитини та її сім'ї. Характеристика основних послуг соціально-психологічної реабілітації сімей, що постраждали від війни. Основні напрями реабілітаційної діяльності з сім'ями, що постраждали від війни. Техніки підтримки для сімей, що постраждали від війни. Мультидисциплінарний підхід у процесі здійснення соціально-психологічної реабілітації сімей. Інноваційні підходи в соціально-психологічній реабілітації сімей.

Тема 5. Соціально-психологічна реабілітація дітей, які пережили війну.

Психоемоційний стан та потреби дитини, яка пережила війну. Особливості переживання травматичного досвіду дитиною. Методи соціально-психологічної реабілітації дітей. Робота з дітьми, у яких батько загинув на війні. Підтримка сім'ї як ключовий фактор у реабілітації дітей. Навчання батьків методам соціально-психологічної підтримки дітей. Зміцнення сімейних зв'язків після травматичних подій. Роль освітніх закладів у соціально-психологічній реабілітації дітей. Інноваційні технології соціально-психологічної реабілітації дітей.

Тема 6. Характеристика установ соціально-психологічної реабілітації сімей.

Типи реабілітаційних закладів для сімей. Основні види послуг, що надаються в реабілітаційних закладах. Визначення змісту та планування соціально-психологічної реабілітації сімей відповідно до їх потреб. Форми організації соціально-психологічної реабілітації сімей. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків. Особливості та напрями діяльності Центрів допомоги сім'ям. Роль державних програм у соціально-психологічній реабілітації сімей. Міжнародний досвід організації соціально-психологічної реабілітації сімей.

Методи навчання:

Результати навчання	Методи навчання
ПРН-2.	Семінарські заняття, навчальні дискусії, самостійна робота, аналіз, синтез, узагальнення практики соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації сімей.
ПРН-4.	Лекційні та семінарські заняття, навчальні дискусії, евристична бесіда, аналіз науково-методичних джерел, дерево рішень, кейс-метод.
ПРН-8.	Лекційні та семінарські заняття, дискусія, самостійна робота.
ПРН-9.	Лекційні та семінарські заняття, дискусія, практичні завдання, самостійна робота.
ПРН-10.	Лекційні та семінарські заняття, групові обговорення та дискусії, самостійна робота, практичні завдання.
ПРН-11.	Лекційні та семінарські заняття, самостійна робота, дискусії, аналіз проблемних ситуацій, мозковий штурм, кейс-метод, метод демонстрацій.
ПРН-12.	Лекційні та семінарські заняття, дискусії, мозковий штурм, кейс-метод, проблемно-пошукові індивідуальні завдання, аналіз науково-методичних джерел, бесіда, підготовка інформаційних повідомлень, доповідей.
ПРН-17.	Лекційні та семінарські заняття, навчальні дискусії, практичне завдання, проблемні ситуації, кейс-метод, самостійна робота.
ПРН-22.	Практико-орієнтовані лекції, дискусії, інформування, демонстрація, мозковий штурм, кейс-метод, самостійна робота.
ПРН-24.	Практико-орієнтовані лекції, дискусії, пояснення, бесіда, метод демонстрацій, кейс-метод, мозковий штурм, самостійна робота.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності та неправомірного використання технологій ШІ не толеруються; підтримка створення освітньо-наукового середовища, побудованого на прозорості, доброчесності та високих стандартах наукової етики.

Інструменти ШІ, такі як ChatGPT, Grammarly, або інші подібні платформи, можуть бути використані здобувачами для підтримки самостійної та індивідуально-дослідної роботи. Це включає написання чернеток, перевірку граматики, генерацію ідей або обробку даних. Проте, використання ШІ

повинно відбуватись етично і не замінити самостійну роботу здобувача. Здобувачі повинні дотримуватися таких принципів:

- ШІ не може використовуватися для автоматичного виконання завдань, що вимагають критичного мислення та аналізу.
- Будь-яке використання ШІ повинно бути відкрито зазначене в роботі (наприклад, у вигляді примітки про використання інструменту для певних етапів).
- Здобувачі несуть відповідальність за зміст роботи, включаючи точність інформації та уникнення плагіату.
- Інструменти ШІ не повинні використовуватися для генерації академічних текстів без критичного аналізу здобувачем, порушення приватності та конфіденційності даних, а також для створення та поширення дезінформації.

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, мультимедійне обладнання); програмне (Microsoft Office (Power Point, Word), Zoom, Moodle, репозитарій); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне запоточну роботу	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти денної форми навчання (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
--------	---	----	----	----

**Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти
заочної форми навчання (поточний контроль)**

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	-	10	15	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	-	10	15	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен.

Шкала оцінювання: внутрішня університетська шкала

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Гончар І. Роль реабілітаційного потенціалу особистості в ході соціально-психологічної реабілітації. *Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика* : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.]; за ред. Н. М. Коляди; МОН України, Розробник Гончар І.Г. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Візаві, 2020. С. 67–75.

2. Наказ Міністерства соціальної політики України № 1005 «Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах» : станом на 13 липня 2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18#n23>

3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с.

4. Про соціальні послуги : Закон України від 27.04.2022 № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/ed20220427#Text>.

5. Психологічна реабілітація військових та їхніх близьких. К. : Видавництво психологічної літератури «Психобук» (Psyhobook), 2023. 176 с.

6. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / за ред. Л. С. Волинець. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

7. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин та туризму, 2020. 275 с.

8. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / [Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.

9. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 1. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

10. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниця. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.

11. Сучасні теорія і практика соціальної реабілітації: монографія / О. В. Чуйко, А. В. Кунцевська, О. М., Тохтамиш та ін.; за ред. О. В. Чуйко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 336 с.

12. Теоретичні та методичні аспекти соціальної діяльності : монографія / Хмельниц. нац. ун-т, Каф. соц. роботи і соц. педагогіки, Наук.-дослід. лаб. «Креат. педагогіки та зв'язків з громадськістю». Хмельницький : Цюпак А. А., 2020. Т. 2 / [О. М. Василенко та ін.]. 2020. 335 с.

13. Травматичний досвід: техніки по роботі з цивільним населенням: метод. посіб. / За редакцією Тетяни Курганської. К. : ТОВ «7БЦ», 2023. 292 с.

14. Шаумян О. Г., Комісарчик Л. Е. Соціально-психологічна реабілітація дітей, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту на Сході України. *Габітус*. 2020. № 18, т. 1. С. 145-149.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>

2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>

3. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/login/index.php>